

Head praktika praktikad - praktikakorralduse kaardistus 2019

Eestis on praktikast saanud ehk pisut märkamatuult praktikast kõrgkooliõpingute loomulik osa ja seda nii rakenduskõrghariduses, bakalaureuse kui magistriõppes. Üldiselt on Eestis kõrgharidust omandades praktika sooritamine õppekava läbimise eeldus, kuigi praktika termini sisustamine varieerub erinevate õppekavade vahel ja tihti on õppekavades mitu ainet, mis praktika terminit sisaldavad, kuid on iseenesest erinevad klassikalisest kujutusest praktikast kui kõrgkoolivälise tööandja juures tehtavast tööst.

Senine Eesti praktikakorraldus pole riiklikul tasandil kuigi reguleeritud. Näiteks pole olemas eraldi tasustatud praktika lepingut - kui praktika on tasustatud, siis tuleb sõlmida töö- või töövõtuleping. See tähendab, et praktika kestusele pole piiranguid ja riik eristab tasustamata praktikate puhul vabatahtlikkusele põhinevat praktikat, kutseõppuri praktikat, üliõpilaste praktikat ja töötü praktikat.

- **Vabatahtlikkusele põhinev praktika**
 - Praktikandile võimaldatakse omandada ettevõttes kogemusi ja teadmisi
 - Leping sellisel juhul kohustuslik pole, küll aga märke töötajate registri.
- **Kutseõppuri praktika**
 - Sõlmitakse kolmepoolne praktikaleping (praktikaasutus, kool, praktikant)
 - Riik hüvitab praktikaasutusele osaliselt praktikaga seonduvaid kulusid
 - Töökohapõhise õppe puhul on praktika tasustatud (lepingu alusel määratakse praktikandile juhendaja nii koolist kui ka töökohast ja makstakse tööülesannete täitmise eest tasu, mille suurus vastab vähemalt alampalga määrale; lisaks kohalduvad töölepinguseaduses sätestatud töö- ja puhkeaja nõuded ning kehtivad tööandja töötervishoiu- ja tööohutuse nõuded)
- **Praktika Töötukassa kaudu**
 - Riik hüvitab osaliselt praktikaga seotud kulusid
 - Toimub töötukassa ja ettevõtte vahel sõlmitava halduslepingu alusel (lepingus määratakse praktikantide arv, praktika sisu ja kestus)
 - Praktika eesmärk on anda töötule tööks vajalikke teadmisi ja oskusi, kuid praktikas osalejatega töölepingut ei sõlmita, töötasu ei maksta ja tööõigusnormid ei kohaldu (kohaldatakse vaid töötervishoiu ja -ohutuse nõudeid, samuti töölepingu seadusega kehtestatud nõudeid praktikantide tööajale ja selle korraldusele, samuti alaealiste tööle)
 - Praktikandile maksab töötukassa stipendiumi ning hüvitab sõidu- ja majutuskulud
 - Tööandjale maksab töötukassa aga tööpraktika juhendamise eest tasu
 - Seadus näeb ette aruandlusvorme nii praktikandile kui ettevõttele

- Üliõpilaste praktika
 - Reguleeritud vaid kõrgharidusstandardis

Seega on üliõpilaste praktika regulatsioonid viidud kõrgkooli ja tihti madalamale - instituudi või teaduskonna tasemele, kohati ka õppekava tasemele. Seetõttu on praktikakorraldus killustunud, mida ei saa pidada (vaid) negatiivseks - võimalikult madalal tasandil reguleeritud süsteem võimaldab paindlikkust. Samas võib see tähendada hüplikku korraldust nii kõrgkooliti kui ka ühe eriala sees, mis võib olla üles ehitatud lähtuvalt mugavusest ja mitte praktika eesmärki silmas pidades.

Kuigi kõrgharidusstandard näeb ette praktika olemasolu nii bakalaureuse, rakenduskõrghariduse kui magistriõppes, siis on praktika mõiste ise sisustatud järgnevalt *“Praktika on õpiväljundite saavutamiseks korraldatav sihipärane tegevus, mis on suunatud õpitud teadmiste ja oskuste rakendamisele töökeskkonnas õppeasutuse määratud vormis ning juhendaja juhendamisel”*, seega ei näe seadus ette, millises töökeskkonnas praktikat läbi viima peab ja ei sea takistusi praktika läbiviimisele kõrgkoolisiselt.

Elukestva õppe strateegias on praktikasüsteemi puhul mõtestud roll eelkõige tööandjatel:

“tööandjad esitavad haridussüsteemile selged ootused ning pakuvad õppijatele praktikakohti, õpipoisikoolituse võimalust jmt ning loovad oma töötajatele elukestvas õppes osalemise võimalusi;”¹,

kuid kõrgkoolidele ja ülikoolidele on seatud implitsiitne ootus kujundada ühtlane praktikakorralduse süsteem. Selleks planeeritud tegevustest (ja tulemustest) võib aimu saada programmist “Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm 2018–2021”:

“5) Praktikasüsteemi arendamine kutse- ja kõrghariduses, sh õpetajakoolituse koolipraktika Eesmärk on anda oluline tõuge kutse- ja kõrghariduses praktikakorralduse kaasajastamiseks, et tulemuslik praktika oleks õppetöö tavapärase osa. See aitab suurendada õpilaste ja üliõpilaste valmisolekut tööjõuturul edukalt toime tulemiseks. Tulemused:

- Praktikakorraldus õppeasutustes on ühtlustatud, läbipaistev ja vastab praktikakorralduse osapoolte vajadustele;
- Õppur on õpingute lõpuks saanud praktilise õppetöö ja praktika kogemuse töökeskkonnas; - Õppeasutused, õppurid ja tööandjad väärtustavad praktika vajadust ja toetavad õpiväljundite saavutamist praktilal.

Eesmärkide täitmiseks on kavandatud järgmised tegevused:

1. Praktika süsteemse korralduse juurutamine kutse- ja kõrgkoolides, sh praktikajuhendajate koolitused ja praktikaga seotud materjalide väljatöötamine;
2. Praktilise õppe tähtsustamine ühiskonnas;
3. Õpetajakoolituse praktika arendamine;
4. Praktikakorraldusega seotud uuringud;
5. Õppeasutuste koostöö süvendamine tööandjatega sh õpetajatele/õppejõududele stažeerimisvõimaluste pakkumine, innovaatiliste praktikate toetamine;

¹ <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf> (lk 4)

6. Praktika sõidu- ja majutustoetuste võimaldamine õpilastele ja üliõpilastele.

Meetmes piloteeritavate õpilaste ja üliõpilaste praktika sõidu- ja majutustoetuste edasist vajadust ja mahtu selgitatakse hindamise käigus 2018. aastal. Praktikasüsteemi arendamist viiakse ellu Euroopa sotsiaalfondi tegevuste „Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine“ (PRÕM) ja „Tööandjate ja õppeasutuste koostöö toetamine praktikasüsteemi arendamisel“ toel.”²

Laiemalt pole praktikakorralduse ühtlustamist siiski toimunud ja praktikakorralduse areng on seotud eelkõige muude ühiskondlike arengutega, aga sh ka kvaliteedihindamistel antava tagasiside ja seatud ootustega.

Elukestva õppe strateegia hindamisel on välja toodud: “Saksa kogemuse näitel tuleks paralleelselt praktikavajadustega kasvatada teist poolt – ettevõtte jm organisatsiooni kasvatamine ja toetamine praktikakohtade loomisel ja praktika läbiviimisel, seda nii riigi kui haridusasutuste tasemel. Ettevõtete jt organisatsioonide jaoks on probleemiks praktikajuhendajate nappus. Võiks panustada ettevõtetes jt organisatsioonides professionaalsete praktikajuhendajate ja karjäärinõustajate õpetamisse.”³ Ka Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur ja OSKA on välja toonud praktikakorralduse puudustena praktikajuhendajate koolituse, ettevõtete motivatsiooni ja praktika eesmärgistatuse ning soovitanud jagada parimaid praktikaid praktikakorraldusest.

Rahvusvaheliste tudengite puhul on vilistlasuuringutes välja tulnud, et välistudengina õppinud vilistlased on üldiselt Eestis omandatud kõrgharidusega rahul, kuid rahulolematud ollakse praktikavõimaluste ning juhendamiseiga. Kõige enam on praktikavõimalustega rahul rakenduskõrgharidusõppe vilistlased (77%), samas kui teiste kõrgharidusõpete puhul on praktikavõimalustega rahul vaid ligikaudu pooled. Kõige vähem on praktikakorraldusega rahul bakalaureuseõppe vilistlased, õppevaldkonniti olid enim rahul tervise ja heaolu, hariduse, teeninduse ning tehnika, tootmise ja ehituse ning vähim rahul põllumajanduse, humanitaaria ja kunstide valdkonna valdkonna vilistlased.⁴

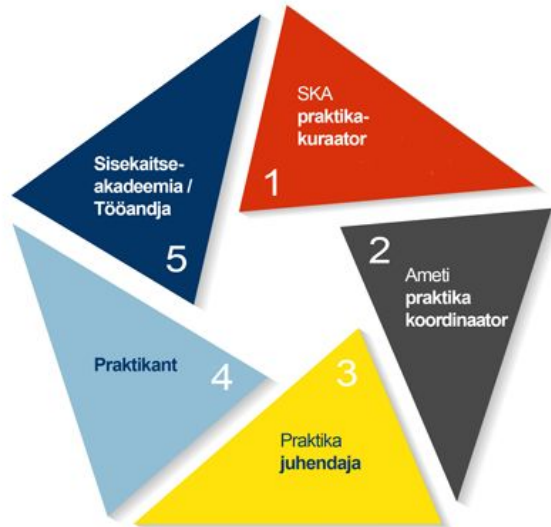
Rahvusvaheliste üliõpilaste praktikavõimaluste probleemid on teadvustatud nii poliitikaplaneerijate, kõrgkoolide kui ettevõtjate esindajate poolt. Vt näiteks Tööandjate Keskliidu [teavituse videosid](#) või [juhendamaterjali](#).

2

https://www.hm.ee/sites/default/files/3_tooturu_ja_oppe_tihedama_seostamise_programm_2018-2021.pdf (lk 10-12)

³ https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_1.pdf (lk 191)

⁴ https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/vil2015_aruanne.pdf

Allikas: Sisekaitseakadeemia koduleht <https://www.sisekaitse.ee/et/node/1155>

Erisusi saab välja tuua ka kõrgkooliti, näiteks peamiselt rakenduskõrgharidust pakkuvad kõrgkoolid, kus praktikamaht on õppekavas seaduse tasemel määratud, praktikate pakkumist ja rolli institutsionaalselt rohkem läbi mõtestanud (seda eriti kõrgkoolides, mille lõpetajatel on väga ilmselge väljund sisekaitse või tervishoiu valdkonnas). Näiteks võiks tuua Sisekaitseakadeemia praktikakorraldus hea tava.

Allikas: Sisekaitseakadeemia praktika hea tava

Lisaks võiks ühe erisusena välja tuua EKA üliõpilaste suure osalus rahvusvahelistes praktika võimalustes, sh Erasmus+ praktika ja vilistlaspraktika⁵. Sellised erisused näitavad, et kõrgharidusasutustel on suur roll praktika praktikate mõjutamisel.

Uuringud ja juhendmaterjalid:

Luhtaru, R; Ode, M. 2017. Praktika ja töökohapõhise õppevormi kitsaskohtade ja arendusvaldkondade analüüs. [loe lähemalt siit](#)

Tööandjate Keskliit. 2018. **Juhendmaterjal välistudengite praktika planeerimisel.** [loe lähemalt siit](#)

Anne Vahtramäe, Juta Sikk, Maire Kaldma, Elina Reva, Katre Koit, Merle Varendi. 2011. **Praktika kõrgkoolis.** [loe lähemalt siit](#)

Mare Aru. 2010. **Kuidas praktikast õppida?** [loe lähemalt siit](#)